

Rudolf Steiner

SVIATOK TROCH KRÁĽOV

Poslucháčske zápisky z prednášky, konanej v Berlíne 30. decembra 1904.
(z GA90)

Poznámka: Nasledovné znovuvydávané poznámky z prednášky, ktorú konal Rudolf Steiner 30. decembra 1904 v Berlíne, sú jediné výklady, ktoré podal o význame sviatku Troch svätých kráľov, zatiaľ čo samotní traja svätí kráľi sú v jeho odprednášanom diele spomínaní mnohokrato. Táto prednáška nadväzovala na vlastnú Vianočnú prednášku, ktorá sa nachádza vytlačená ako prvá v brožúre „Zeichen und Symbole des Weihnachtsfestes. Drei Vorträge (Znamená a symboly Vianočného sviatku. Tri prednášky.)“, Dornach 1957 a 1977. Vianočná prednáška z roku 1903, ktorá bola súčasne vôbec prvou Vianočnou prednáškou Rudolfa Steinera o ktorej vieme, je vytlačená v zosíťe 32 (Weihnachten 1970) z „Beiträge zur Rudolf Steiner Gesamtausgabe (Príspevky k súbornému vydaniu Rudolfa Steinera)“. Nasledovné myšlienky o sviatku Troch kráľov boli zverejnené Máriou Steinerovou v spravodaji „Was in der Anthroposophischen Gesellschaft vorgeht (Čo sa deje v antroposofickej spoločnosti)“ v roku 1942 (č.1).

Pamätáte si, ako som význam Vianočného sviatku naviazal na celý vývoj našich rás, resp. kultúrnych epôch a ako práve tým získal Vianočný sviatok svoj význam smerom nazad i smerom dopredu.*)

Dnes by som rád hovoril o sviatku, ktorý, ako sa zdá, má pre novodobé národy menší význam, než Vianočný sviatok, o sviatku svätých Troch kráľov - ktorý sa svätí 6. januára - o sviatku mágov, ktorí prišli od východu a pozdravili práve narodeného Ježiša. Tento sviatok Epifanie bude získavať stále viac na význame, ak ľudia budú znovu chápať pravú, skutočnú symboliku tohto sviatku. Máme tu do činenia s niečím dôležitým. To môžete vidieť už na tom, že v základe tohto sviatku troch mágov od východu spočíva veľmi vypracovaná symbolika. Táto symbolika bola - ako všetky mystériá - silne utajovaná až do 15. storočia a až do tej doby sa ani nič zvláštne nenaznačovalo. Avšak od 15. storočia sa na tento sviatok mágov od východu vrhlo trochu svetla tým, že sa objavili exoterické vyobrazenia, ktoré troch kráľov zobrazovali - jedného ako murína, obyvateľa Afriky - to je Gašpar; potom jedného ako bieleho, Európana - to je Melichar; a jedného ako zreteľne aziatského kráľa, ktorý má farbu pokožky takú, ako obyvatelia Indie - to je Baltazar. Títo priniesli dieťaťu Ježiškovi do Betlehema zlato, kadidlo a myrhu ako svoje obetné dary.

To sú tri významuplné obetné dary a súznie to s významuplnou symbolikou tohto sviatku 6. januára. Isté svetlo vrhá tento dátum už exotericky - ezotericky je tento sviatok veľmi významný - , pretože 6. január je ten istý deň, v ktorý bol v starom Egypte slávený takzvaný Osirisov sviatok, sviatok znovunájdeného Osirisa. Osiris, ako je známe, bol zdolaný svojim protivníkom Tyfónom, hľadala ho Isis a znovu ho našla. Toto znovunájdenie Osirisa, božieho syna, sa vyjadrovalo sviatkom 6. januára. Sviatok Troch kráľov je ten istý sviatok, len sa stal kresťanským. Tento sviatok nájdeme aj u Asýrčanov, Arménov i Feničanov. Všade je to sviatok, ktorý je spojený s istým druhom všeobecného krstu, kedy sa z vody uskutočňuje isté znovuzrodenie. To naznačuje už i súvislosť so znovunájdeným Osirisom.

Čo to vôbec je, onen zmiznutý Osiris? Zmiznutý Osiris nám predstavuje prechod, ktorý sa uskutočňuje medzi dobou pred polovicou lemurskej rasy a dobou po polovici lemurskej rasy. Pred polovicou lemurskej rasy neexistoval žiaden človek, ktorý by bol obdarený manasom. Až v polovici lemurskej doby sa manas norí nadol a oplodňuje ľudí. V každom jednom človeku bol vytvorený hrob pre manas (duchovnú svojbytnosť), ktorý sa rozčlenil v ľudstve - pre Osirisa, ktorý sa znázorňuje ako rozkúskovaný. Je to manasické božstvo, ktoré je rozčlenené a prebýva v ľuďoch. Ľudské telá sa v egyptskej tajnej reči nazývajú hrobmi Osirisa. Manas zostáva tak dlho neoslobodený, kým ho nedokáže oslobodiť znovu sa objavajúca láska.

Čo je to znovu sa objavajúca láska? To, čo vzniklo pri manasickom oplodnení uprostred lemurskej doby - trochu skôr i trochu neskôr - to bol príchod princípu náruživosti do ľudstva. Pred touto dobou neexistoval žiaden vlastný princíp náruživosti, vášne. Zvieratá predchádzajúcich dôb boli studenokrvné. A ani človek samotný nebol ešte obdarený teplou krvou. Ľudí mesačnej doby a zodpovedajúc tomu i ľudí tretej zemskej rundy tak môžeme prirovnať k rybám v tom zmysle, že mali rovnakú teplotu, ako ich okolie. Duch boží sedel(1) nad vodami, píše sa v Biblii o tejto dobe. Princíp lásky ešte nebol vo vnútri bytosti, ale vonku, ako zjavujúca sa zamská káma (to jest zemská vášeň). Káma je egoistická láska. Prvým nositeľom lásky neobsahujúcej egoizmus je Kristus, ktorý sa mal zjaviť v Ježišovi Nazaretskom.

Kto teda sú mágovia? Sú to zasvätení predošlých troch rás, zasvätení ľudstva až do objavenia sa Kristovej bytosti, lásky neobsahujúcej egoizmu, znovupovstaleho Osirisa. Zasvätení boli manasom nadané bytosti, a tak aj traja mágovia. Priniesli zlato, kadidlo a myrhu ako obetné dary. A prečo sa objavujú v troch farbách - čierne, biely a žltý; čierny ako Afričan, biely ako Európan, žltý ako Ind? To súvisí s tzv. základnými rasami. Čierni sú pozostatkami lemurskej rasy, žltí sú pozostatkami atlantskej rasy a bieli sú reprezentantami piatej základnej rasy, poatlantskej čiže árijskej. Tak máme v troch kráľoch či mágoch reprezentantov lemurčanov, atlant'ánov a árijcov. Prinášajú tri obetné dary. Európan prináša zlato, symbol múdrosti, inteligencie, ktorá sa ukazuje prioritne v piatej, poatlantskej základnej rase. Zasvätení štvrtej základnej rasy, atlant'ánov, mali ako obeť niečo, čo súvisí s tým, čo je pre nich najdôležitejšie. Oni mali ešte oveľa bezprostrednejšie spojenie s božstvom, ktoré bolo vyjadrené v istom druhu sugestívneho vplyvu, istom druhu univerzálnej hypnózy. Tento stav prepojenia s božstvom sa uskutočňoval skrze obeť. Istý pocit sa musí povzniesť, aby Boh opäť tento pocit oplodnil: to sa symbolicky vyjadruje v kadidle, ktoré je všeobecným symbolom pre obeť, ktorá má niečo do činenia s intuíciou.

Myrha je pre ezoterickú reč symbolom pre usmrtenie, umŕtvenie. Čo znamená usmrtenie a čo znovupovstanie, ako sme to už mali napríklad pri znovupovstalom Osirisovi? Poukážem tu len na Goetheho, ktorý k tomu hovorí: „A pokiaľ toto nemáš, toto zomri a buď, si iba nechápavý návštevník na temnej zemi“. Jakob Böhme tie isté myšlienky vyjadruje v slovách: „Kto nezomrie skôr než zomrie, ten zahynie, keď zomrie“. Myrha je symbolom usmrtenia nižšieho života a vzkriesenia vyššieho života. Preto ju aj prináša zasvätenec tretej základnej rasy. V tom spočíva hlboký význam. Spomeňte si na to, kto je Ježiš z Nazaretu. V ňom sa narodil vysoko rozvinutý čela. V 30. roku svojho života odovzdal svoj život dolu-prichádzajúcemu Kristovi, zostupujúcemu Logosu. To všetko mágovia predvídali. Je veľkou obeťou Ježiša Nazaretského, že svoje Ja vymenil s Ja druhého Loga. Takáto obeť musela nastať z celkom určitého dôvodu. Až keď bude mať prísť šiesta podrasa(2), bude sa postupne pripravovať možnosť, aby človek, ľudské telo, dokázalo byť už od detstva tak ďaleko, aby mohlo prijať

také niečo, ako je Kristov princíp. Až v šiestej základnej rase(3) bude ľudstvo úplne tak zrelé, že telá nebudú musieť byť pripravované k prijatiu Kristovho impulzu až postupom rokov, ale budú toho schopné od začiatku. Vo štvrtej podrase piatej základnej rasy(4) muselo byť telo najskôr 30 rokov pripravované. (V nordických krajinách máme niečo podobné tam, kde osobnosť menom Sig je pripravovaná, aby svoje telo dokázala dať vyššej bytosti k použitiu a aj ho odovzdáva.) V šiestej základnej rase bude možné, že človek svoje telo dokáže poskytnúť k použitiu tak vysokej bytosti, ako to čini Ježiš pri založení kresťanstva. Keď bolo založené kresťanstvo, bolo ešte nutné, aby čela obetoval svoje ja, aby ho usmrtil, odoslal ho nahor do astrálneho priestoru kvôli tomu, aby mohol v tele bývať Logos. Je to niečo, čo sa osvetľuje i poslednými slovami na kríži. Ako je inak možné chápať slová: Bože môj, Bože môj, prečo si ma opustil? Nájdete v nich výraz pre skutočnosť, ktorá sa raz musela uskutočniť: V okamihu, kedy Kristus zomiera, opustil Boh telo a telo Ježiša Nazaretského vyslovuje tie slová - telo, ktoré bolo tak vysoko vyvinuté, že túto skutočnosť dokázalo vyjadriť. Tak je v týchto slovách vyjadrená neuveriteľne veľká udalosť. A toto všetko sa teraz pred nás stavia v myrhe, ktorá je symbolom obety, usmrtenia, obety pozemského, aby ožilo to, čo je vyššie.

Uprostred lemurskej doby musel Osiris nájsť svoj hrob, musel manas vstúpiť do ľudí. Pod vedením mágov museli byť ľudia vychovávaní až kým princíp budhi, princíp lásky zažiaril v Ježišovi Kristovi. Budhi je nebeská láska. Nižší pohlavný princíp bude zušľachtený kresťanskou láskou. Tým sa do slávy rozvinie princíp kámy, táto bude prečistená v ohni božskej lásky.

Pri Melicherovi máme do činenia s princípom múdrosti, inteligencie, ktorá je úlohou piatej základnej rasy. Toto je symbolizované jeho obeťou: zlatom. Že máme do činenia s princípom kultickej obety, to je vyjadrené kadidlom. Táto obeť je princípom štvrtej základnej rasy, atlan'anov. Bude sa ďalej rozvíjať, až kým kresťanstvo nesplní svoju úlohu v šiestej základnej rase. Táto bude mať opäť svoj sakramentalizmus, takže zmyslové bytie bude vyplnené kultickými úkonmi, obetnými úkonmi. Sviatosti dnes z väčšej časti svoj význam stratili, zmysel pre ne už tu viac nie je. Opäť tu pre ne bude, keď nastane to, čo je symbolizované kadidlom: keď bude zrodený vyšší človek.

V lemurskej rase nachádza Osiris svoju smrť, v šiestej základnej rase opäť povstáva. Tak vidíme, že sviatok Troch svätých kráľov tým, čo títo dávajú na známosť svojimi obeťami, poukazuje na históriu tretej, štvrtej, piatej a šiestej základnej rasy. No čím boli traja svätí kráľi vedení a kam boli vedení? Boli vedení hviezdou a boli vedení do Betlehemu, do jaskyne. To je niečo, čomu skutočne dokáže porozumieť iba ten, kto je oboznámený s takzvanými nižšími alebo astrálnymi mystériami. Byť vedený hviezdou neznamená nič iné, než samotnú dušu vidieť ako hviezdu. Kedy však vidno dušu ako hviezdu? Dušu vidno ako hviezdu vtedy, keď ju dokážeme vnímať ako žiariacu auru. Potom sa duša javí ako hviezda. Ktorá aura však žiari tak, že dokáže viesť? Najskôr máte auru, ktorá len tlie, ktorá má len matné svetlo. Tá nedokáže viesť. Potom máte vyššiu auru, auru inteligencie. Tá má síce tekuté svetlo, prameniace svetlo, nie je však ešte vedúcim. Avšak jasná, skrze budhi prežiarená aura, je skutočne hviezdou, je niečím žiariacim a vedúcim. V Kristovi vzchádza v pokroku ľudstva hviezda budhi, žiariaca do vývoja rás. To, čo žiari mágom, nie je nič iné, než duša Krista samotného. Samotný druhý Logos, ten im svieti; a ten presvecuje jaskyňu v Betleheme.

Jaskyňa nie je nič iné, než to, v čom býva duša: telo. Astrálny videc vidí telo zvnútra. Astrálne zriacemu sa všetko obracia, všetko vidno naopak. Napríklad namiesto 563 vidí 365. Tak vidí aj ľudské telo ako jaskyňu, ako dutinu, a tak žiari Kristova hviezda, duša Krista v tele Ježiša. To sa predstavuje ako skutočnosť, prebiehajúca v astrálnosti. To je proces v nižších

mystériách. Tu skutočne žiari Kristova duša ako aurická hviezda; a táto vedie zasvätencov troch rás k Ježišovi v Betleheme.

Sviatok Troch kráľov je teda sviatkom, ktorý sa slávi každoročne 6. januára. Význam tohto sviatku bude stále narastať. Bude sa stále viac a viac rozumieť, kto je to mág, a kto sú veľkí mágovia, majstri. Potom sa cez pochopenie kresťanstva dôjde i k pochopeniu duchovnej vedy.

*) Prednáška v Berlíne, 19. december 1904. V „Zeichen und Symbole des Weihnachtsfestes. Drei Vortrage (Znamená a symboly Vianočného sviatku)“, Dornach 1977

1) Rudolf Steiner použil výraz „brütete“. Brüten v preklade znamená „sedieť na vajciach“; možno to chápať v zmysle: vznášal sa, sedel hore, láskou a teplom zohrievajúc to, čo dolu má dozrieť. (pozn. prekl.)

2) Tzv. Ruská alebo Slovánska kultúrna epocha. (pozn.prekl.)

3) V dobe po vojne všetkých proti všetkým, podľa Apokalypsy ju možno nazvať aj dobou siedmych pečatí. (pozn. prekl.)

4) V grécko-rímskej epoche, t.j. v čase Ježiša Krista. (pozn. prekl.)

Preložil Róbert Blaschke